

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Пламен Александров Панайотов

относно дисертационния труд на тема **„Изпирането на пари според българското и македонското наказателно право”** от Даница Саво Монева за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.6. Право, специалност Наказателно право

1. Кандидат за придобиване на образователната и научна степен „доктор” е Даница Саво Монева, дипломиран юрист от 1988 г. и магистър по търговско право от 2009 г. на Университета „Св. св. Кирил и Методий”, Скопие. В периода 1989-2000 г. работи като съветник в Основния съд, Щип. Впоследствие, от 2000 г. е главен прокурор в Началната държавна прокуратура, Щип, а от 2013 г. – главен прокурор във Висшата държавна прокуратура, Щип. През целия период на практическата си дейност Даница Монева запазва интереса си към придобиването на допълнителна квалификация в областите на наказателното, гражданското и трудовото право. Участвала е в обучителни семинари, проведени в Македония и Германия, по въпроси относно разследването на финансови престъпления и относно противодействието на трафика на хора. От 2009 г. е и преподавател в Академията за съдии и прокурори „Павел Шатев”, Скопие. Даница Монева е докторант на самостоятелна подготовка в Катедра „Публичноправни науки и публичен мениджмънт” при Правно-историческия факултет на Югозападния университет „Неофит Рилски”, Благоевград.

2. Представената дисертация на тема **„Изпирането на пари според българското и македонското наказателно право”** е в обем от 242 страници,

включително съдържанието и справката за използваната литература. Трудът се характеризира със структура, включваща въведение, три глави и заключение.

Във въведението докторантката обосновава основните цели и възприетия подход при осъществяването на изследването. Споделя се разбирането, че изпирането на пари е съществен проблем, засягащ както националната, така и международната сигурност. То влияе негативно върху икономическите и финансовите отношения и по този начин върху процеса на вземането на решения и управлението на обществата. В най-висока степен това е така, когато изпирането на пари се осъществява от формирания на организираната престъпност. По този начин те навлизат в легалните сектори на икономиката и впоследствие превръщат икономическите си позиции в политическа власт. Поради това докторантката поставя следните основни цели пред изследването. От една страна – да се разработят обосновани предложения за повишаване на ефективността от прилагането на мерките срещу изпирането на пари. И от друга страна – да бъде разяснено значението на успеха в борбата срещу изпирането на пари като основно средство за борба срещу организираната престъпност /с. 7-12/. Всъщност така поставените цели предопределят и възприетия подход при осъществяване на изследването, и структурирането на неговото съдържание. Те предполагат да се обърне внимание на проблеми, свързани както с организираната престъпност, така и с изпирането на пари.

Изложението по първата глава е посветено най-напред на понятието за организирана престъпност. Направен е преглед на най-различни теоретични и законодателни решения относно неговото съдържание. Докторантката изяснява причините, поради които е трудно да се достигне до единно понятие относно организираната престъпност. Сред тях са открити преди всичко във взаимовръзка помежду си: различие в

условията, пораждащи организираната престъпност в отделните държави; различие във формите, в които тя съществува; различие в нормативните решения и съответно в регламентираниите чрез тях мерки за противодействие /с. 26-27/. Въпреки това докторантката споделя разбирането за продължаване на усилията за типизиране на съдържанието на понятието за организирана престъпност. По-нататък в изложението се акцентира на някои критерии, при съблюдаването на които биха могли да се обособят и съответно се обособяват различните видове организирана престъпност. Накрая в тази глава е представен възможен модел за структуриране на организираната престъпност, чрез който се подчертават сложните обществени връзки, благоприятстващи нейното съществуване и разрастване /с. 45-53/.

Втората глава е посветена най-вече на изясняване същността на изпирането на пари и на особеностите на неговата уредба според наказателното законодателство на България и Македония. В началото се подчертава в съответствие с основните цели пред изследването, че при съвременните условия изпирането на пари се е превърнало в неизбежен съставен елемент от дейността на всяко по-голямо формиране на организираната престъпност. Същевременно се изтъква, че при наличието на глобален механизъм за обмен на финансови средства, решаването на проблемите, свързани с изпиране на пари, все повече излиза извън контрола на отделните държави /с. 57-59/. Впоследствие вниманието се съсредоточава върху съдържанието на понятието за изпиране на пари. Тук то се пояснява въз основа на дефинирането му според международното право. Акцентът е поставен върху уредбата съгласно Конвенцията на ООН за борба срещу незаконния трафик на упойващи вещества и психотропни субстанции от 1988 г. и съгласно Конвенцията относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление, приета от Съвета на Европа през 1990 г. Наред с това, за да доизясни изпирането

на пари като социално явление, докторантката го представя според общоприетото в доктрината разбиране като процес, съдържащ три етапа /фази/ - пласиране, укриване и интегриране /с. 61 и сл./. Допълнително са представени и практически схеми за изпиране на пари, в това число използвани и в Македония /с. 81 и сл./.

В следващата част на изложението по втората глава предмет на изследване са проблеми, свързани с изпирането на пари в Република Македония. Последователно са представени: а/ системата от държавни органи, в чиято компетентност е противодействието на изпирането на пари, тяхната структура и взаимодействието помежду им /с. 92 и сл./; б/ Националната стратегия за борба срещу изпирането на пари и финансирането на тероризма /с. 100 и сл./; в/ системата от мерки за откриване и предотвратяване на изпирането на пари /с. 114 и сл./; г/ наказателноправната уредба на изпирането на пари и на други облаги от престъпна дейност /с. 137 и сл./.

В последната част на изложението по втората глава се дискутират проблеми, свързани с изпирането на пари в България. Най-напред вниманието се съсредоточава върху Дирекцията „Финансово разузнаване” на ДАНС като се пояснява, че дейността ѝ се извършва на базата на критерии за разпознаване на съмнителни сделки и клиенти /с. 145 и сл./. Осъществен е и исторически преглед на развитието на наказателноправната уредба на изпирането на пари. Предложено е тълкуване съобразно различни виждания в теорията и практиката на разпоредбите, регламентиращи изпирането на пари по действащия НК /с. 153 и сл./.

Изложението по третата глава е посветено на конфискацията на имущество, придобито чрез престъпления. Включването му в структурата на труда произтича от следното разбиране на докторантката. Известно е, че изпирането на пари е форма на последваща престъпна дейност. За да има

годен предмет за осъществяване на престъплението изпиране на пари следва да е налице имущество, което е придобито чрез предхождаща го престъпна дейност. Колкото по-ефективно се извършва конфискация на имуществата, придобити чрез престъпления, толкова повече се ограничава възможността за изпиране на пари. А по този начин значително се противодейства и на организираната престъпност, респективно на разгръщането на нейното икономическо и политическо влияние /с. 200-201/. Впрочем това разбиране е в съответствие с обособените основни цели на изследването. Основните стандарти за конфискация на имущество, придобито чрез престъпления, се определят от източници на международното право и на правото на ЕС. Най-напред те са разгледани според някои международни договори на ООН и СЕ: Конвенцията на ООН за борба срещу незаконния трафик на упойващи вещества и психотропни субстанции; Конвенцията на Съвета на Европа относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление; Конвенцията на ООН срещу транснационалната организирана престъпност; Конвенцията на ООН срещу корупцията; Конвенцията на Съвета на Европа относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление и относно финансирането на тероризма. Допълнително са разгледани и стандартите в тази област според някои нормативни актове, които са източници на правото на ЕС: Рамковото решение 2003/577/ПВР на Съвета от 22 юли 2003 година за изпълнение в Европейския съюз на решения за обезпечаване на имущество или доказателства; Рамковото решение 2005/214/ПВР на Съвета от 24 февруари 2005 година относно прилагането на принципа за взаимно признаване на финансови санкции; Рамковото решение на Съвета от 26 юни 2001 година относно прането на пари, идентифицирането, проследяването, замразяването, изземването и конфискацията на средствата и приходите от престъпна дейност /с. 202 и сл./.

В заключението на дисертационния труд докторантката систематизира някои основни изводи от осъщественото изследване и наред с това споделя по-общи виждания относно последиците върху международния икономически ред и националните икономики от изпирането на пари и от дейността на организираната престъпност /с. 231-235/.

По темата на дисертационния труд Даница Саво Монева е автор на публикацията „Техники на пране на пари с помощта на световната търговска система” в електронното списание „Право, политика, администрация” на Югозападния университет „Неофит Рилски”, Благоевград, през 2016 година.

3. Основното достойнство на рецензирания труд е в съчетаното разглеждане на проблеми, свързани с изпирането на пари и с организираната престъпност. По този начин се предпоставя търсенето на по-цялостен и същевременно с по-голяма практическа стойност подход при предлагането на пътища за решаването им. Изследването се базира най-вече на тълкуването на разпоредби от няколко правопорядъка – националното право на България и Македония, международното право и правото на ЕС. За качеството на работата способства и съчетаното използване на правнологическия, сравнителноправния и историческия методи на изследване. За практическото значение на труда допринася анализът на съдебната практика.

Дисертацията се характеризира и с конкретни приноси моменти:

- дава се възможност за сравнение между уредбите на основните стандарти за противодействие на изпирането на пари според националното право на България и Македония. В определени аспекти са представени особености и според законодателството на други държави /с. 114 и сл.; с. 153 и сл.; с. 159 и сл./;

- изтъкнати са трудностите, които възникват на практика за разкриване и доказване на изпирането на пари. От една страна поради факта, че то представлява форма на последваща престъпна дейност, тоест налице е определена връзка между него и преди това извършено престъпление. И от друга страна поради сложността на процесите, в които се изразява самото изпиране на пари /с. 57 и сл./

- подчертано е значението на доброто взаимодействие между всички органи на изпълнителната власт, компетентни да противодействат на изпирането на пари и на организираната престъпност, за повишаване на ефективността в тяхната работа /с. 92 и сл., с. 103 и сл., с. 107 и сл., с. 141, с. 145 и сл./;

- систематизирани са ползите за обществото от регламентирането и изпълнението на конфискацията на имущества, придобити чрез престъпление /с. 200 и сл./;

- очертани са предимствата от създаването на съвместни екипи за разследване от компетентните органи на държавите членки на ЕС в случаите на трансгранична престъпност, в това число и случаи на изпиране на пари и на организирана престъпност /с. 211-212/;

- съпоставително са разгледани конфискацията като наказание за извършено престъпление и конфискацията на имущества, придобити чрез престъпление. Като се подчертава, че конфискацията на престъпно придобити имущества не е вид наказание, се обосновава необходимостта от ясно регламентиране както на условията за нейното предприемане, така и на процесуалните гаранции за защита правата на засегнатите от нея лица /с. 234-235/.

4. Към представената за публична защита дисертация могат да бъдат отправени и някои критични бележки, които докторантката би могла да вземе предвид в по-нататъшната си работа по темата: а/ възможно е

прецизиране на изложението относно признаците, характеризиращи предмета и субективната страна при изпиране на пари според българския НК. Не се отчита в достатъчна степен спецификата по чл. 253, ал. 1 и ал. 2, от една страна, произтичаща от алтернативата предметът да се яви имущество, придобито чрез престъпление или друго общественоопасно деяние, и от друга страна, произтичаща от алтернативата деецът да знае или да предполага това /с. 163 и сл., с. 173 и сл./; б/ наложително е да се задълбочи анализът на разпоредбата по чл. 253, ал. 3, т. 2 от българския НК. Даденото тълкуване оставя впечатление, че не се разграничават ясно множеството престъпления /съвкупност и рецидив/ и формите на усложнена престъпна дейност /с. 188-189/; в/ във връзка с изложението относно Директива 2005/60/ЕО следва да се има предвид, че считано от 26 юни 2017 година същата е отменена с Директива (ЕС) 2015/849 на ЕП и на Съвета от 20 май 2015 година. Би било добре да се изтъкнат новите моменти, възприети с уредбата според Директивата от 2015 година /с. 197-199/; г/ във връзка с изложението относно Рамковото решение 2005/212/ПВР следва да се има предвид и Директива 2014/42/ЕС на ЕП и на Съвета от 3 април 2014 година за обезпечаване и конфискация на средства и облаги от престъпна дейност в Европейския съюз, в сила от 19 май, същата година /с. 222-224/; д/ би могло да се подобри структурирането на съдържанието на труда в отделните му части. Това би позволило да се избегнат някои повторения и същевременно да се прецизират и техните заглавия. Например не е приемливо заглавието на т. 1.7.3. от глава трета да е идентично на заглавието на т. 1.

Направените бележки не омаловажават изтъкнатите научни резултати на дисертационния труд.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Считам, че предложеният дисертационен труд отговаря на изискванията, посочени в чл. 6, ал. 3 на Закона за развитие на академичния състав в Република България, поради което на основание чл. 10, ал. 1 от същия закон давам положително заключение и предлагам да бъде присъдена на Даница Саво Монева образователната и научна степен „доктор”.

гр. София
януари 2017 г.

Рецензент:

/проф. д-р Пламен Панайотов/